משנה · אחרונים · הון עשיר · סדר נזיקין

הון עשיר על משנה עבודה זרה

רבי עמנואל חי ריקי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הון עשיר על משנה עבודה זרה

רבי עמנואל חי ריקי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הון-עשיר-על-משנה-עבודה-זרה/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה 38-202611162349v של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
משנה א 4
משנה ח 4
פרק ב 4
משנה ד 4
משנה ז 4
פרק ג 5
משנה ג 5
משנה ד 5
משנה ו 5
משנה ז 5
משנה י 6
פרק ד 6
משנה ב 6
פרק ה 6
משנה ב 6
משנה ח 6
משנה ט 6
משנה יב 6

פרק א

משנה א

עבודה זרה

ע"א יש בה חמשה פרקים, כנגד חמש של אלהים, וכן חמש אותיות באחרים, וכן חמש אותיות בטמאים. וע"ד הנסתר י"ל, משום שמקומם הוא סביב עולם העשיה, המכונה בה' אחרונה של שם:

לפני אדיהן. בהא כ"ע לא פליגי, אלא הפלוגתא ביום אידם תליא אי הוי אותו יום ממנינא או לא, כדאיתא במשנה ב'. משום הכי תנא הענין ברישא ולא המנין, אע"ג דא"א בלא הוא. ועיין מ"ש ביומא פ"א משנה א' ובזה מתישב הרגש התי"ט בשם התוספות (ב. ד"ה לפני וכו'):

משנה ח

ר' יהודה אומר וכו'. ירושלמי (ה"ח ז.) ר' בון בר חייה בעי, אף בהמה גסה במחלוקת מוכר לו על מנת לשחוט, אשכח תני אף בהמה גסה במחלוקת, ע"כ. ומכאן תימא להרא"ש (סימן כא) שרוצה לפרש דר' יהודה פרושי קמפרש מלתיה דת"ק, והתי"ט נמי דקאמר דאע"ג דתני ליה בלשון מחלוקת אין קפידא כי מצינו במשנה דוגמתו שאינו חולק, וכבר אני הראתי בכל מקום כי לא דבר רק, וכשאין בו טעם הוכחתי דודאי חולק. ועוד בש"ס דידן נמי מפורש בפירוש דכל זה וכיוצא בו מחלוקת דר"מ ור' יהודה הוא, כדגרסינן (דף כ:) ת"ר מוכרין להם אילן על מנת לקוץ וקוצץ דברי ר' יהודה, ר"מ אומר אין מוכרין להם אלא קצוצה שחת ע"מ וכו' ע"ש. וכבר ידענו דסתם משנה הוא ר"מ, ועוד ילמד סתום מן המפורש:

פרק ב

משנה ד

אסורין ואיסורן איסור הנאה. לא ידענא אמאי לא קצר ואמר, אלו דברים של עכו"ם אסורים בהנאה:

משנה ז

וישראל רואהו. ראהו לא קתני אלא רואהו, דמשמע שיכול היה לראותו אעפ"י שלא ראהו מותר:

פרק ג

משנה ג

אף הוא נעשה זבל. ואסור שנא' וגו'. כן צריך לפרש לישנא דמתניתין. ויכולני למימר נמי דרמז לנו שבהיות זה בעולם, האף הוא בעולם, ופירושו אף הוא ממש, שנעשה זבל ובני אדם נהנים ממנו שנא' (דברים יג, יח) ולא ידבק וגו' למען ישוב ה' מחרון אפו, וכה"ג תנן בסוף פ"י דסנהדרין ולא ידבק בידך מאומה מן החרם. שכל זמן שהרשעים בעולם חרון אף בעולם:

משנה ד

אין אומרים נעשה מרחץ. כתב הר"ב ועוד תשובה אחרת אין אומרין וכו'. וכנראה שמשיטת התלמוד (דף מד:) דקאמרא תשובה גנובה השיבו ר"ג להגמון. למד כן, דאיכא מ"ד דאני לא באתי וכו' היא תשובה גנובה, ואיכא מ"ד דאין אומרים וכו' היא התשובה גנובה, ש"מ דשתי תשובות הם, ולא קתני ד"א כדקתני בתשובה השלשית, משום דהשני תשובות הראשונות דומות זו לזו משא"כ השלשית שאינה דומה להן כלל:

את שנוהג בו משום אלוק. הא דלא תנן את שנוהג בו כאלוק דהכי הל"ל, אלא קאמר ליה משום אלוק, נראה דרמז לו מאי דאמרו בש"ס (דף מד:) למ"ד דתשובה זו היתה התשובה גנובה להיות דפעור יוכיח דאיננה גנובה מפני דשאני פעור דעבודתו בכך, וזה הוא כוונת ר"ג את שנוהג בו אפילו דבר של בזוי משום אלוק, כגון הפעור דזה הוא עבודתו אסור, ושאינו נוהג בו הבזוי הזה משום אלוק, כי עבודתו איננה בבזוי זה מותר. ונראה שזו היא כוונת הירושלמי דגרסינן התם (ה"ד כ.) תשובת הפלג השיבו (פי' תשובה גנובה), דלא כן היה לו להשיבו מבעל פעור שאין עבודתו אלא בפריעה (פי' שהיה יכול הגוי להשיב לו פעור יוכיח), מאי כדון (פי' ומה תשובה היתה זאת), את שנוהג בו (פי' הבזוי) משום אלוק (פי' דכך היא עבודתו) אסור, ואת שאינו נוהג בו משום אלוק מותר. כדפרשתי:

משנה ו

מה נדה מטמאה במשא. נראה דהאריך בסיפא לגלויי רישא, דכשרץ דתנן היינו דלא מטמא במשא, אבל לא לענין שיעורא כמ"ש הר"ב:

משנה ז

העמיד תחתיה ע"ז וביטלה. וי"ג ונטלה, כ"כ התי"ט. ונכון בעיני כי כן בבית תנן והוציאה ובאבן וסילקה דדמי לנטלה, ודוחק לומר דמשום דהכא טמונה בקרקע היא

מסתמא כנראה מן המעשה דצידון, לא טרח לחפור ולהוציאה אלא מבטלה שם במכור אותה לצורך, דאם היא של גוי דווקא ראויה לכך ולא של ישראל ואנן סתמא תנן:

משנה י

מקל. אע"ג דלא נטלו לשרוף אלא להשען עליו, דאיכא למימר דלא לבטלה קא מכוין אלא אדרבא דעתו נוטה שיש לאותו מקל סגולה, לא אמרינן הכי אלא בטלה:

או שרביט. לעשות ממנו תשמיש חשוב יותר ממקל, כדכתיב במלך (אסתר ה, ב) (ו)את שרביט הזהב אשר בידו. אפילו הכי אמרינן בטלה:

פרק ד

משנה ב

בראשו. פי' הר"ב, של מרקוליס, וכן פי' רש"י (דף נא:). ויפה פירש מדתנן ראשו לשון זכר, ופירושו על גבי האבנים. אבל מה שפירש אח"כ על צוארו וכתפו, לא דק דזה החילוק לא שייך במרקוליס שאינו צורת בריה אלא אבנים מונחות זו ע"ג זו:

פרכילי ענבים ועטרות של שבולים. הקדימם ליינות ושמנים וסלתות, ואע"ג דאין הענבים ושבלים קרבי' ע"ג המזבח כיינות שמנים וסלתות, והוי זו ואצ"ל זו, משום דפרכילי ועטרות שכיחי להמצא בו יותר מיינות ודומיהם:

פרק ה

משנה ב

מעשה. ומעשה לא קתני ש"מ דדין אחר בפני עצמו הוא, ובזה החסרון מובן ואינו צריך טעם:

משנה ח

בנותן טעם. כתב התי"ט יש מפרשים בששים, ע"כ. וסימניך נותן טעם נוטריקון נ"ט, דעד נ"ט כנגדו יש בו נותן טעם, וכשעבר מנ"ט אין בו נותן טעם יותר:

משנה ט

ושור הנסקל וכו'. טעם סדר זה מפורש בפ"ב דקדושין:

משנה יב

שפה והיא טהורה. אבל בשפוד ואסכלה לא הוצרך לומר דטהורים הם, דהא מכיון שמלבנן באור עליהם הכתוב אומר בפירוש (במדבר לא, כג) תעבירו באש וטהר:

עבודה זרה מתחיל בלמד ומסיים בהא, כי מסכתא זו היתה סדורה מימות אברהם

אבינו כמו שאז"ל (דף יד:) מסכת ע"ז דאברהם אבינו היה בה ת' פרקי, והעולם לא יחסר משלשים צדיקים כמוהו שאז"ל (תנחומא מקץ פ"ו) על פסוק (בראשית יח, יח) ואברהם היה יהיה. והוא זכה להא, שמאברם נקרא אברהם. ועוד כשרצו לשרפו על הע"ז הקיפוהו ה' אמות גובה מעצים וה' אמות רוחב כדאיתא במדרש (עי' תדא"ז פכ"ה). ועוד ל"ה, כנגד ל"ה שנים שמלך בחיי אביו תרח בזכות שהוציאו מאותו מקום אחר אותו מעשה כדי שלא יהרגוהו עוד כדאיתא במדרש (עי' שם), וכל זה גרם שבירת ע"ז:

סליק מסכת עבודה זרה. אשר בהנאה היא אסורה:

הרחק דרכך מדת האומות מחוללות.

כי דרכם בעבודת כוכבים ומזלות: